תורה אור

דם שאינו נשפך כמים אינו מכשיר מתקיף לה רב שמואל בר אמי הרי דם התמצית דנשפך כמים ואינו מכשיר. אמר ליה ר' זירא הנח לדם התמצית *דאפי' בחולין נמי לא מכשיר, קבלה מיניה רב שמואל בר אמי דאמר רחמנא °רק חזק לבלתי אכול הדם כי הדם הוא הנפש" דם שהנפש יוצאה בו קרוי דם, דם שאין הנפש יוצאה בו אינו קרוי דם: תא שמע *דם שנטמא וזרקו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה (א) מדרבנן, ודלא כר' יוסי בן יועזר איש צרידה: ת"ש *על מה הציץ מרצה על הדם ועל הבשר ועל החלב שנטמא בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון בין ביחיד בין בצבור מדרבנן ודלא (כיוסף) בן יועזר איש צרידה: ת"ש °ונשא אהרן את עון הקדשים" *וכי איזה עון הוא נושא אם עון פיגול הרי כבר נאמר °לא ירצה" אם עון נותר הרי כבר נאמר °לא יחשב" הא אינו נושא אלא עון טומאה שהותרה מכללה בציבור מאי לאו טומאת דם: אמר רב פפא לא טומאת קמצים: תא שמע °הן ישא איש בשר קדש בכנף בגדו ונגע בכנפו אל הלחם ואל הנזיד ואל היין ואל שמן ואל כל מאכל היקדש: ויענו הכהנים ויאמרו לא" (יקדש) ואמר

כגון דם התמצית
ואינו קרוי משקה ולכן אינו מכשיר
חוץ למקומו
חוץ לזמנו
(או אל כל מאכל)
היטמא

דברים יב
שמות כח
ויקרא יט
שם ז
חגי ב

דם התמצית. אינו ראוי לזריקה דכתיב* כי הדם הוא (הנפש) בנפש יכפר" דם שהנפש יוצאה בו מכפר ושאין הנפש יוצאה בו אינו מכפר אלמא נשפך כמים אינו מכשיר כדרבי יוסי בר חנינא: **דאפי' בחולין לא מכשיר.** כדמפרש טעמא: **קיבלה מיניה ר' שמואל.** לפירושא דהאי טעמא מרבי זירא אמאי לא מכשיר דם התמצית לפי שאינו קרוי דם והקרוי דם קרוי משקה' {כדכתיב (במדבר כג) "ודם חללים ישתה" ומכשיר כדכתיב "וכל משקה וגו'" ואוקימנא אהכשר} ושאינו קרוי דם אינו קרוי משקה: **הורצה.** קרבן לבעלים דמרצה ציץ כדלקמן: **במזיד לא הורצה.** להיות בשר קרבן נאכל לכהנים דקנסא הוא אבל בעלים נתכפרו כדאמרינן ביבמות בהאשה רבה (ד' צ.) דכיון דמדאורייתא מרצי כמי אמזיד לא מצו רבנן למימר ליה זיל אייתי חולין לעזרה קתני מיהת דם שנטמא אלמא דם קדשים שהוא משקין בית מטבחיא מקבל טומאה אלמא משקין טומאת עצמן דאורייתא ודכן דיוסף בן יועזר מלטמא אחרים הוא וקשיא לרב: **ומשני כולה טומאת משקין דרבנן.** והך טומאת דם דרבנן היא ודקשיא לך הא העיד יוסף בן יועזר דגזירת רבנן לא אגזור אמשקי בית מטבחיא, האי תנא לית ליה דיוסף בן יועזר: **על הדם ועל הבשר ועל החלב.** בין שנטמא הדם בין שנטמא הבשר בין שנטמא החלב, הציץ מרצה ולא שיהא בשר טמא נאכל דאין ציץ מטהר ודוחה לא תעשה ד"והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל" אלא לר' יהושע איצטריך דאמר בכילד צולין (לקמן עז:) אם אין בשר אין דם וקאמר הכא ה"מ כשיצא בשר חוץ למחיצתו שאין ציץ מרצה על היוצא או שאבד הבשר אבל נטמא בשר קודם זריקת דם הציץ מרצה עליו להתיר דם לזריקה: **בין בשוגג בין במזיד.** והאי דתני לעיל בשוגג הורצה במזיד לא הורצה בכילד צולין* פליגי בה אמוראי חד אמר טומאתו בין בשוגג בין במזיד אבל זריקתו בשוגג אין במזיד לא, וחד אמר איפכא: **בין ביחיד.** בקרבן יחיד מזיד ורצון אחד הוא אבל גבי "שוגג" שייך "מזיד" וגבי "אונס" שייך "רצון", ושוגג ואונס תרי מילי נינהו וקתני מיהת "על הדם" אלמא דם קדשים מקבל טומאה וש"מ טומאת משקין דאורייתא ולא רצו רבנן לטהר משקי בית מטבחיא וקשיא לרב: **מדרבנן.** וקסבר האי תנא דאמשקי בית מטבחיא נמי גזור ולא כיוסף: **ונשא אהרן.** בציץ כתיב: **את עון הקדשים.** פסול הקרבן יכשיר וירצה ואינו מכפר על האוכלין אותו טמא דעון הקדשים כתיב ולא עון הכהנים: **איזה עון הוא נושא.** איזה פסול הוא מכשיר אם עון פיגול הרי כבר נאמר לא ירצה גרסי' בת"כ ואם עון נותר הרי כבר נאמר לא יחשב והכי פי' אם עון פיגול והוא מחשבת חוץ למקומו שנקראת פיגול כדכתיב בקדושים תהיו "ואם האכל יאכל ביום השלישי פגול הוא לא ירצה" ומוקמינן לה בזבחים בפ"ב (דף כח:) אם אינו ענין לחוץ לזמנו תנהו ענין לחוץ למקומו הרי כבר נאמר "לא ירצה" בקדושים תהיו' כדפרשינן, ואם עון נותר מחשבת נותר שחטו על מנת להותיר ולאכלו חוץ לזמנו הרי כבר נאמר לא יחשב ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי וגו' בפרשת צו את אהרן ואמרינן בזבחים ובתורת כהנים במחשב לאכול שלא בזמנו ביום השלישי הכתוב מדבר וכתיב לא יחשב לו אלמא לית ליה תקנתא ורובא גרסי איפכא אם עון פיגול הרי כבר נאמר לא יחשב ומוקמינן ליה לפיגול חוץ לזמנו שכן לשונו בכל הגמרא ואם עון נותר הרי כבר נאמר לא ירצה ומוקמי' ליה בנותר ממש ולא יתכן חדא דלא כתב לא ירצה אלא במחשבת חוץ למקומו וחוץ לזמנו ועוד אי נותר ממש למאי לא ירצה אי לאכשורי קרבן הרי כשר ועומד הוא משעה שנעשו עבודות דמו בהכשר כדאמרינן בתורת כהנים *או אינו אלא באוכל מזבחו ביום השלישי הכתוב מדבר וכי אפשר לומר כן מאחר שהוכשר חוזר ויפסל ואם לא ירצה לא יתכפר האוכל נותר קאמר וכי יש כפרה לחייבי כריתות ועוד לא ירצה הקרבן משמע ותו מי איצטריך למימר דציץ לא מכפר על המחייב כרת והא עון הקדשים כתיב ולא עון האוכלים וכלישנא קמא גרסי' בתורת כהנים ועיקר הוא והאי דקרי ליה להאי פיגול ולהאי נותר משום דתורת כהנים מדרש הוא ונקט לישנא דקרא: **הא.** כמו הרי כלומר הרי יש לך להבין על כרחך שאין לך עון הקדשים שיוכל ציץ לרצות עליו אלא עון טומאה ומאי שנא טומאה מפסול יוצא ושאר הפסולין: **שהותרה מכללה בצבור.** דנדחית מפני קרבן צבור דכתיב "במועדו" ואפי' בטומאה וכיון דהיקלתה אצלה לכך היקלתה אף ביחיד שלא הותרה אצלו לכתחלה בלא ציץ ירצה הציץ עליה: **מאי עון טומאה.** לאו טומאת דם דאין מצריך רצוי אלא א"כ נטמא דם שהכפרה תלויה בו אלמא דם מקבל טומאה: **לא טומאת קמצין.** שהקומץ מתיר את המנחה כדם המתיר את הזבח וכל הכפרה תלויה בו והוא הדין דמצי לשנויי לא בטומאת בשר וחלב ואליבא דר' יהושע בעי ציץ דאמר אם אין בשר אין דם אלא ניחא ליה לאוקמיה כדברי הכל: **בשר קדש.** שרץ לשון קדש היה בארץ (מלכים א יד) טומאה והיה חגי הנביא בודק את הכהנים בשנת שתים לדריוש שהיה בבנין בית שני לידע אם בקיאין בהלכות טומאה לפי שנשתכחה מהן בגולה שלא נתעסקו בה בקדשים: **ונגע בכנפו.** באותו כנף שהשרץ בו כלומר השרץ עצמו ועל כרחך הכי הוא דאי משום כנף שהוא ראשון, כוליה בגד כמי ראשון הוי ומאי איריא דנקיט כנף אלא משום שרץ שהשרץ עצמו נגע אל הלחם והלחם אל הנזיד והנזיד אל היין והיין אל השמן או אל כל מאכל היקדש כלום נטמא האחרון הזה שהוא רביעי בקודש דלחם ראשון, ונזיד שני, ויין שלישי, ושמן רביעי, נזיד תבשיל כמו ונזיד עדשים (בראשית כה) יין ושמן של נסכים:

ואמר

דם שאינו נשפך כמים אינו מכשיר. הקשה ה"ר יעקב דאורלינ"ש א"כ דם חיה ועוף דטעונים כיסוי לא יהיו מכשירים דכיון דטעונים כיסוי לא חשיב נשפך כמים דאמרינן בפ' כיסוי הדם (חולין פד: ושם) אמריתו חיה בכלל בהמה לסימנים אימא כמי בהמה בכלל חיה לכיסוי ומשני אמר קרא על הארץ תשפכנו כמים אלמא דם חיה לא חשיב נשפך כמים ולאו פירכא היא דכל דם הנשפך כמים לארץ ואין צריך לקבלו בכלי כגון דם חיה הוקש למים לענין הכשר וגם לענין כיסוי היה ראוי להקישו למים אי לאו דגלי קרא להדיא:

מדרבנן ודלא כרבי יוסי בן יועזר. ה"מ לאוקמא מדאורייתא וכמ"ד טומאת משקין דאורייתא אלא ניחא לאוקמא מדרבנן וסבר האי תנא מאי נטמא הכשר כמו שאמר רב:

על הבשר. בפ' כילד צולין (לקמן עח.) אמרינן לר"א דאמר יש דם אע"פ שאין בשר הציץ מרצה על האכילות למאי הלכתא לאקבועי בפגול ולאפוקי מידי מעילה ודלא כפ"ה דפי' דלא את' אלא כר' יהושע:

ה"ג ר"ת אם עון פיגול הוא נושא הרי כבר נאמר לא יחשב ואם עון נותר הרי כבר נאמר לא ירצה. דהכי איתא במסקנא בהדיא בפ"ב דזבחים *דדריש תרוייהו מחד קרא אריכא דפרשת צו ורישיה דקרא דכתיב ביום השלישי מוקי למחשב לאוכלו חוץ לזמנו וסיפא במחשב לאוכלו חוץ למקומו ובת"כ אהאי קרא דצו איתא האי גירסא ורש"י הגיה איפכא על פי ת"כ דפרש' קדושים דהתם ודאי דריש מקרא זוטא ואותה ברייתא כשנית לפי מה שרצה הגמרא בזבחים בתחל' ללמוד חוץ למקומו מקרא זוטא דקדושים ולכל הפי' ק"ק אמאי נקט עון פיגול ברישא *:

הא אינו נושא אלא עון טומאה שהותרה מכללה. תימה לר"ת למ"ל שהותרה מכללה תיפוק ליה דליכא לאוקמא לקרא אלא בהכי כדמפרש אי עון פיגול וכו' ואור"ת משום דקרא משמע דלא מרצה אלא דבר שיש לו היתר בשום מקום דכתיב בסיפא דקרא לרצון להם ופיגול ונותר כמי הותרו מכללם במנחת כהנים ובמנחת נסכים דתנן בפ' ב"ש (זבחים מג: ושם) דאין חייבים עליהם משום פיגול ועוד דפיגול חוץ למקומו הותר מכללו בבמה וכן משמע בהקומץ רבה (מנחות כה.) דפריך אימא עון שמאל שהותר מכללו ביום הכפורים אמר קרא עון עון שהיה בו ודחיתיו והיינו משום דאלרצון סמיך וה"ק עון שהוא לרצון וא"ת דהתם פריך כמי ואימא עון יוצא דהותר מכללו בבמה ומשני לרצון להם לפני ה' עון דלפני השם הוא נושא ולא יוצא וא"כ בפיגול דחוץ למקומו כמי נימא הכי ומאי קאמר אם עון פיגול וכו' וי"ל דיוצא ודאי אינו לפני ה' אבל מחשב להוציא לפני השם קרינן ביה:

רביעי

רבינו חננאל

האי קרא דכתיב בכל כלי יטמא לתלושין מן הקרקע ותלוים בכלי דמכשרי והאי קרא דכתיב אשר יבוא עליו מים יטמא למחוברין בקרקע דמכשרי כגון המעיינות והנהרות והבורות וכיוצא בהן וצריכי וכו': ת"ש אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור הא תלושין מיטמו ודחי' מאי יהיה טהור הכין פירושיה דקרא כל כלי יטמא שיבוא במעין ובור מקוה מים יהיה טהור מטומאתו ואקשי' נמי לרב דאמר כי כתיב קרא לתלושין דלא מטמו ואפילו משקה בית מטבחיא מכשרי והאמר ר' יוסי בר' חנינא משקה בית מטבחיא לא דיין שהן דכן אלא שאינן מכשירין ושני' הדם אינו מכשיר כר' יוחנן דאמר דם הנשפך כמים מכשיר אבל דם קדשים שאינו נשפך כמים אלא מתקבל במזרק אינו מכשיר: והרי דם התמצית שאין מתקבל. כלומר שאין מתכפרין בו ואינו מכשיר ואסקי' הנח לדם התמצית שאינו דם שנאמר כי הדם הוא הנפש דם שהנפש יוצא בו הוא קרוי דם ואמרינן התם איזהו דם הנפש כל זמן שמקלח ויצא דם התמצית שהוא שותת ואע"ג דתנן ר' יהודה מחייב בדם התמצית הרי אמרינן עלה מודה היה ר' יהודה לענין כפרה שאינו מכפר והא לא דיין שהן דכן קתני כלומר דכן לשון משקין הרבה הוא ואיך תאמר תרגומה אדם לברו ועלת' בקשיא: ת"ש דם שנטמא וזרקו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה אלמא הדם מטמא ושני' טומאת הדם מדרבנן הוא ולא כיוסף שהעיד על משקה בית מטבחיא דכן: ת"ש על מה הציץ מרצה כו' ושנינן כדשנינן לעולא תוב אקשי' מיהא ונשא אהרן את עון הקדשים וכו' מאי לאו טמאת דם והנה הדם מטמא וצריך כפרה ודחי' לא טומאת קמצים כלומר אם נטמא קומץ המנחה והקריבו אותו העון נושא הציץ כדתנינן נטמא הקומץ והקריבו הציץ מרצה יצא והקריבו אין הציץ מרצה: ת"ש הן ישא איש בשר קדש בכנפו

קיז א מיי' פ"י מהל' טומאת אוכלין ס"ג:

ויקרא יז

* וזה אומר דתלמידים לא מכשירים

יומא ז. יבמות צ. גיטין נד. זבחים מה. מנחות כה.

[יומא ויבמות שם] לקמן פ: [מנחות כה:]

[נ"ל כר' יוסי]

יומא ז. זבחים כג. מנחות כה.

[ותוס' יומא ז: תירצו ב' תירוצי' על זה וכן בזבחים כג: וכן במנחות כה. כתבו תירוץ אחר]

[וכן בזבחים כט.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא הורצה מדרבנן ודלא כר' יוסף בן יועזר איש צרידה כצ"ל וכן לקמן: